

Příbram

- německy *Pibrans* (dříve též *Pribram*)
- okres Příbram
- město v Čechách, 50 km JJZ od středu Prahy
- už ve 13. stol. byla P. městečkem, na město byla povýšena snad roku 1534
- královské horní město; Berounský kraj

obsah:

[židovské osídlení](#)

[příjmení Pribram](#)

[náboženská obec](#)

[filiální obce](#)

[synagogální sbor](#)

[představení nábož. obce](#)

[předsedové synagogálního sboru](#)

[rabíni](#)

[„Religionsweiser“](#)

[kantoři](#)

[učitelé náboženství](#)

[regionální mohelové](#)

[významní rodáci](#)

[škola](#)

[spolky a nadace](#)

[košer hostince](#)

[středověký sídelní okrsek](#)

[modlitebny před r. 1875](#)

[synagoga](#)

[modlitebna po 2. svět. válce](#)

[pohřby před r. 1880](#)

[hřbitov](#)

[zdejší Tóry ve světě](#)

[dochované matriční materiály](#)

[výběr dalších archiválií uložených v archivu Židovského muzea v Praze](#)

[archiválie uložené ve Státním okresním archivu v Příbrami](#)

[vyobrazení](#)

[literatura a prameny](#)

židovské osídlení

jedna z nejstarších žid. obcí v Čechách, středověkého původu •• LJO

jedna ze 3 nejstarších žid. obcí v Čechách (zakreslena je na mapce židovského osídlení před rokem 1238 podle „Germania Judaica“) •• PL

osídlení „vzniklo před r. 1300, ale zaniklo v 15. stol.“ •• HZH

přímý doklad o existenci středověké náboženské obce s modlitebnou není •• §A

- 1568: zákaz pobytu židů v horních městech (předtím žili židé v Příbrami „ve značném počtu“, po zákazu se odstěhovali do okolních vsí, zvl. do > Trhových Dušníků) ●● OPB/37
- 1589: zmíněna je „židovská ulice“, takže „před zákazem pobytu“ ve městě zřejmě bývalo početnější žid. osídlení a název ulice i po něm přežíval (zápis o „židovské ulici“ je obsažen v „červené staré“ trhové knize z let 1571-1651, fol. 199) ●● §A
- 1702: ve městě (i v městských vsích?) 0 židů (a 896 katolíků) nad 10 let věku ●● MPS
- 1757: židé nejsou uvedeni ●● TKC
- 1783: *soupis dosud nebyl excerptován*
- 1793: ve městě, na c. k. komorním dvoře Příbram a v „příbramských vsích“ není zapsán žádný sem příslušný familiant ●● HBS
- 1799: *soupis dosud nebyl excerptován*
- 1811: „ve městě P. a na statku Trhové Dušníky“ je zapsáno 7 familiantů:
v Příbrami nežije žádný zdejší familiant, všichni žijí jinde:
- Trhové Dušníky (viz) – 4 familianti
 - Dlouhá Lhota (viz) – 1 familiant
 - panství Dobříš (viz) – 1 familiant
 - panství Rabštejn nad Střelou (viz) – 1 familiant
- v Příbrami žijící cizí familianti:
- Dawid Barkus (přísl. a konsens statek Praskolesy 1798), 1. syn Moises
 - Jakob Lustig (přísl. a kons. statek Úhrov v Čáslavsku 1795), 1. syn Herrschl
 - Jakob Schwarz (přísl. a kons. st. Praskolesy 1796) a jeho ženatý syn Isak ●● HBS
- 1846: na panství Příbram 125 osob ●● SKB
- 1853: v Příbrami usazena první rodina (Karel Wolf), tj. počátek novodobého osídlení (podle městské kroniky) ●● §A
- 1880: 332 židů (3,01 %), 5 protestantů, 11.020 obyvatel (92 německého jazyka)
 a v *Březových Horách* 45 židů, 0 protestantů, 3710 obyvatel (9 něm.) ●● SL
- 1890: 412 židů (3,07 %), 14 evangelíků, 13.412 obyvatel (142 něm.)
 a v *Březových Horách* 41 židů, 2 evangelíků, 5124 obyvatel (23 něm.) ●● SL
- 1900: 415 židů (3,05 %), 8 evangelíků, 13.576 obyvatel (82 něm.)
 a v *Březových Horách* 21 židů, 4 evangelíků, 5543 obyvatel (10 něm.) ●● SL
- 1910: 387 židů (2,90 %), 19 evangelíků, 13.321 obyvatel (95 něm.)
 a v *Březových Horách* 13 židů, 6 evangelíků, 5104 obyvatel (3 něm.) ●● SL
- 1921: 298 židů (2,52 %), 137 evangelíků, 432 čs. vyznání,
 11.810 obyvatel (90 německé, 16 židovské národnosti)
 a v *Březových Horách* 11 židů, 19 evangelíků, 285 čs. vyznání,
 3857 obyvatel (8 německé, 0 židovské národnosti) ●● SL
- 1930: 235 židů (2,24 %), 10.469 obyvatel (8 židovské národnosti) ●● SL
- 1960: 18 členů synagógalního sboru ●● SCO
- 1990: nejméně 1 člen náb. obce Praha ●● SCO

příjmení Příbram

pražský židovský rod s příjmením Příbram, Příbram, Przibram, rozšířený v různých zemích, podle jména pocházel snad původně z Příbrami (tj. z doby před předpokládaným vypovězením židovských obyvatel nejpozději v 16. stol.)

z významných osobností:

- Alfred P. (1841 Praha – 1912 Praha), univ. prof. patologie v Praze
- Alfred Francis P. (1859 Londýn – 1942 Cambridge), univ. prof. historie ve Vídni
- Bruno Oskar P. (1887 Praha – 1940 Chicago), univ. prof. chirurgie v Berlíně

- Ernst August P. (1879 Praha – 1940 Chicago), univ. prof. patologie ve Vídni a bakteriologie v Chicagu
- Hans P. (1874 - ?), univ. prof. biologie ve Vídni
- Karl Eman P. (1877 Praha – 1973 Washington), univ. prof. ekonomie ve Vídni a Ženevě
- Richard P. (1848 – 1928), univ. prof. chemie v Černovicích v Bukovině
 - EJJ,HOA,PL,WBJ

náboženská obec

- 1858: ustavena náb. obec •• JCB
- 1862: datován spis o založení náb. obce •• ZMB
- po 1864: datovány stanovy náb. obce •• ZMB
- ca 1870: samostatná obec se 114 členy a stanovami •• SSJ
- 1877: datovány (nové?) stanovy náb. obce •• ZMB
- 1893: 380 duší •• JCB
- 1890: datovány spisy o připojení náb. obcí (modlitebních spolků) Milín, Smolotely a Trhové Dušníky •• ZMB
- 1902-07: 750 duší, 130 poplatníků náb. taxy •• KI
- 1908-12: 750 duší, 126 poplatníků náb. taxy •• KI
- 1913-18: 620 duší, 122 poplatníků náb. taxy •• KI
- 1920: 102 poplatníků náb. taxy •• ZKH
- 1921: 400 duší, 124 poplatníků náb. taxy •• ZKH
- 1921: změněny stanovy náb. obce •• ZMB

filiální obce

- 1921: filiální obec Milín •• SZO

synagogální sbor

- ustaven jako součást náboženské obce Praha po 2. svět. válce (vznikl z obnovené decimované náb. obce Příbram)
- po 1945: založen •• HZH
- „po r. 1945“: asi 30 osob •• §G
- 1962: celkem 25 členů (18 žije v Příbrami, 7 ve vsích) •• SCO
- 1966: celkem 26 členů •• SCO
- 1979: sbor existuje •• VZO/41/5

představení náb. obce

- 1893-94: Ludwig Kohn •• JCB
- 1895-98: B. Löwy •• KI
- 1900-21: Max Kohn •• KI,ZKH

předsedové synagogálního sboru

- 1954-73: Rudolf Gibian •• VZO/1973/8

rabíni

- 1861: datován spis „stanovení práv rabína Judy Münzera“ •• ZMB
- 1869: datován spis o platu (penzi?) F. Löwyové, vdovy po rabínovi •• ZMB

- 1861-97: Jakob Urbach (1859 zapsán jako „Religionsweiser“ [●● *D], 1861 jako rabín [●● *N], 1869-76 zapisován jen jako učitel náboženství [●● *P,*K]; 1879-91 zapisován jako „Religionsweiser“ [●● *P] a současně 1880-97 jako rabín [●● *M,*P,JCB] – jeho syn Adolf byl rabínem postupně v 7 městech v Čechách)
- 1895-97: F. Urbach ●● KI
[chybné psaní jména: správně J.]
- 1898-12: PhDr. Karel Kraus ●● *P
[chybné psaní příjmení: správně Kohn]
- 1898-16: PhDr. Karel/Karl Kohn ●● KI,*M
(syn královehradeckého rabína Abrahama K.; původně rabín v Litomyšli, jako příbramský rabín působil i v Březnici; r. 1922 už nežije: datován je spis o penzi vdovy O. Kohnové [●● ZMB])
- 1917-31: PhDr. Emil Friedmann ●● KI,*P,SZO,ZKH
(nar. 1886, zahynul 1943 v Osvětimi; syn horažďovického rabína Martina F.; původně rabín v Lovosicích, po r. 1930 v Pardubicích a Dvoře Králové n. L.)

„Religionsweiser“

- 1859: Jakob Urbach ●● *D
1879-91: Jakob Urbach (*viz rabíni*) ●● *P

kantoři

- 1862: datována smlouva s kantorem Jakubem Urbachem ●● ZMB
1894-98: S. Rotter ●● JCB,KI
1902-1918: Alois Freund ●● KI

učitelé náboženství

- 1862: datována smlouva s učitelem náb. a kantorem Jakubem Urbachem ●● ZMB
1869-76: Jakob Urbach (*viz rabíni*) ●● *K,*P
1894: S. Rotter (kantor) ●● JCB
1902-16: PhDr. Karl Kohn (rabín) ●● KI
1917-18: PhDr. Emil Friedmann (rabín) ●● KI

regionální mohelové

- 1901-03: Salomon Rubin (z Příbrami) ●● *K
1905-11: Markus Rubin (z Příbrami) ●● *K

významní rodáci

Jindřich Kohn (7. 3. 1874 Příbram – 12. 3. 1935 Praha); českožidovský činitel, publicista a filozof, povoláním advokát v Plzni a v Praze ●● VZO/1949/10,1999/3

škola

- 1858: zřízena náboženská škola ●● JCB
1868: zřízena 3. třída školy ●● ZMB
ca 1871: existuje elementární škola s německým vyučovacím jazykem (2 učitelé, 84 žáků), umístěná v pronajatých prostorách ●● SSJ,ZMB
1895-18: existuje škola ●● KI
1916-17: existuje škola pro válečné uprchlíky ●● ZMB

spolky a nadace**Chevra kadiša:**

- 1894: představení Leopold Frankl, Karl Pick, Simon Edelstein ●● JCB
 1895-97: předseda B. Löwy ●● KI
 1898: předseda Jakob Schwarz ●● KI
 1900-04: předseda Ignaz Abeles ●● KI
 1905-06: předseda Bernard Löwi ●● KI
 1907-10: předseda Emil Singer ●● KI
 1911-18: předseda Simon Edlstein ●● KI
 1920: předseda Šimon Edelstein ●● ZKH

„Humanitäts-, Armen- und Unterstützungsverein“:

- ca 1870: spolek existuje ●● SSJ
 1893-07: předseda Adolf Gach ●● JCB, KI
 1908: předseda M. Kohn ●● KI
 1910: předseda Adolf Porges ●● KI
 1911-13: předseda Imrich Freund ●● KI
 1914-18: předseda Mor. Edlstein ●● KI
 1920-21: spolek existuje ●● ZKH

Dámský dobročinný spolek:

- 1898-04: předsedkyně Adolfine Pereles (Perelis) ●● KI
 1905-07: předsedkyně Sofie Löwi ●● KI
 1908: předsedkyně Klara Kafka ●● KI
 1910-18: předsedkyně Sofie Löwi ●● KI
 1920-21: spolek existuje ●● ZKH

Sdružení židovské mládeže:

- 1920: sdružení existuje ●● ZKH

košer hostince

- 1906-18: Ign. Burg ●● KI

středověký sídelní okrsek

- 1589: zmíněna je „židovská ulice“, jejíž název ve městě zřejmě přežíval i po zániku středověkého žid. osídlení (zápis o „židovské ulici“ je obsažen v „červené staré“ trhové knize z let 1571-1651, fol. 199) ●● §A
 poloha „židovské ulice“ je zatím neznámá

modlitebny před r. 1875

- o modlitebně před postavením synagogy není okresnímu archivu nic známo ●● §A
 1855: „v Příbrami“ (budova neuvедena) se konaly ohlášky snoubenců ●● MO Březnice
 1858: zřízena byla modlitebna ●● JCB
 1858, 1860, 1865: datovány spisy „o zřízení modlitebny“ ●● ZMB
 1868: datován spis o pronájmu čp. 252 pro modlitebnu ●● ZMB
 ca 1870: existuje modlitebna v pronajatých prostorách ●● SSJ

synagoga

po 1869: židovská obec koupila budovu hostince „U věnce“ ●● §A,RES
 parc. č. 278/2, vložkové č. (E. Z.) 170 ●● ZMF
 staré parc. č. 278/2 & 64, čp. 15/II ●● RES
 ca 1992: nové parc. č. 7412, čp. 64, rozloha 13 m² (soukromé vlastnictví) & nové parc. č. 7413, rozloha 448 m² (vlastníkem jsou Technické služby Příbram) ●● RES
 od 1871: nemovitost (parcela? budova hostince?) je v majetku žid. obce Příbram ●● RES
 synagoga byla zřízena „přestavbou čp. 104“ ●● ZMB
 1873-75: na místě hostince „U věnce“ byla postavena příbramským mistrem Smetanou synagoga „ve slohu maurských mešit“ ●● §A
 1873-74: synagoga byla postavena na rohu Tyršovy ulice a Pivovarské ulice ●● UPC
[omyl: Tyršova ulice se Pivovarské ul. nedotýká!]
 na nároží ulice Kapitána Olesinského a Pivovarské ulice, 80 m východně od hlavního (Masarykova) náměstí ●● [plán města]
 projekt ing. J. V. Staněk ●● UPC
 1875: synagoga byla zasvěcena ●● ZMB
 1922: budova byla „přestavěna“ ●● KAK
 rohová budova, hlavní uliční (severní) průčelí 7osé se 3 vchody, boční průčelí (západní) také 7osé, „maurský“ sloh, nad uličním vchodem vysoký „atikový“ štít s orientálními ornamentálními prvky ●● ZMF
 v době nacistické okupace byla budova užívána jako skladiště ●● VZO/1946/11
 po 1946: v synagoze byly umístěny sbírky příbramského muzea ●● *1
 1957: muzejní sbírky byly ze synagogy přemístěny do záměčku ve vsi Vysoká ●● *1
 1966: Rudolf Gibian (předseda synag. sboru) se odstěhoval do Prahy, „tehdy“ byla synagoga věnována městu ●● §G
 1969: synagoga byla zbořena ●● §A,§M

synagoga – západní průčelí (foto kolem r. 1941)

synagoga – severní (vstupní) průčelí (foto kolem r. 1941)

modlitebna po 2. svět. válce

1946: existuje modlitebna •• VZO/1946/11

po 2. svět. válce jako modlitebna sloužila místnost v horním patře synagogy •• §G
společné modlitby se konaly „asi do počátku 60. let“, později už modlitebna nebyla
využívána •• §G

pohřby před r. 1880

vlastní hřbitov nebyl, pohřbívalo se pravděpodobně na hřbitově židovské obce Kamenná
v > Zavržicích

hřbitov

1300 m severovýchodně od městského jádra, při silnici vedoucí do Žirov a Pičina
rozloha 3304 m² •• HZH

původní parc. č. 310/2, nové parc. č. 3869/1 •• RES

„v dostupných listinách“ není rok založení hřbitova uveden (snad je podobného stáří jako
synagoga) •• §A

1879: hřbitov byl založen •• HZH

1880: parcelu (hřbitovní pozemek) získal koupí spolek Chevra kadiša •• RES

nejstarší náhrobky z 80. let 19. století ●● ZMD

popis hřbitova z 20. let 20. století je v městské kronice (s. 143-144) ●● §A

1954, 12. září: odhalení pomníku padlým a umučeným ze 2. svět. války (projevy přednesli vrchní rabín G. Sicher, oblastní rabín E. Davidovič aj.) ●● §P, VZO/1954/9

1954, 20. září: odhalení pomníku obětem nacismu ●● AUT

1958: konal se zde pohřeb ●● VZO/1958/4

1980: v červnu byl hřbitov „vázně poškozen“, na podzim 1980 „díky pochopení orgánů byly vytvořeny předpoklady k odstranění škod“ ●● VZO/1980/9

1989: je tu pomník 543 obětem šoa z okresů Příbram, Dobříš a Hořovice ●● VZO/1989/5, JPS

1992, 21.-22. března: neznámí pachatelé pobořili opravovanou obřadní síň a zničili zachovaná atypická okenní křídla ●● VZO/1992/5

1992, 29. března: pět 13-15letých dětí povalilo 138 žulových náhrobků (některé se přitom roztrhly), jména pachatelů byla zjištěna ●● VZO/1992/5

1992: ještě v 1992 byla čtvrtina povalených náhrobků odborně osazena, práci vykonávali místní nezaměstnaní ●● [denní tisk]

obřadní síň (márnice)

- dřívější parc. č. 1633, vložkové č. (E.Z.) 701 ●● ZMF
- nové parc. č. 3873 ●● RES
- budova je umístěna u horní zdi (vzdálené od silnice)
- nad vchodem hebrejský nápis („Zde jsem, ó Pane, poslušen hlasu Tvého“)
- pseudoklasicistický tympanon ●● ZMF
- 1992: budova má novou krytinu a okapy, ještě mají být osazeny mříže do 16 oken a kopie dvoukřídlých vrat ●● §X
- v budově je „neobvyklý mechanismus“, pravděpodobně určený ke spouštění rakve do hrobu (podobný je i v Mladé Boleslavi) ●● §X

hřbitovní domek

- dřívější parc. č. 1201, nové parc. č. 3872 ●● RES
- čp. 58/V; přízemní, sedlová střecha, v průčelí 2 okna a vrata vozovny
- budova je umístěna u dolní zdi (u silnice) ●● ZMF
- 1992: budova už dlouho neexistuje ●● §X

hřbitov – vpravo u silnice hrobnický domek, vlevo ve svahu obřadní budova
(foto kolem r. 1941)

hřbitov – hlavní alej s průčelím obřadní síně (foto kolem r. 1941)

zdejší Tóry ve světě

jeden svitek Tóry uchovává synagoga ve Woodcliff Lake, stát New Jersey (USA) ●● §T

dochované matriční materiály

A. matriky uložené ve Státním ústřední archivu:

- matrika narozených (1836-1839, 1865, 1869-1944)
- matrika oddaných (1836-1839, 1869-1949)
- matrika zemřelých (1836-1839, 1869-1947)
- & abecední rejstřík matriky narozených (1811-1944) ●● KMS

B. materiály uložené v archivu Židovského muzea v Praze:

- „matriční záležitosti“ (1869-1888, 1893) ●● ZMB

výběr dalších archiválií uložených v archivu Židovského muzea v Praze

- spis o založení náboženské obce (1862)
- stanovy náb. obce („po 1864“, 1877)
- změna stanov náb. obce (1921)
- spis o spojení náb. obcí Příbram a Milín (1890)
- spis o „přičlenění modlitebního spolku Trhové Dušníky k Příbrami“ (1890)
- spis o „spojení smolotelských židů s příbramskými“ (1890)
- spisy o zaměstnancích obce (1877, 1879)
- stanovení práv rabína Judy Münzera (1861)
- spis o platu (penzi?) F. Löwyové, vdovy po rabínovi (1869)
- „různé rabínské záležitosti“ (1892-1931)
- spis o penzi O. Kohnové, vdovy po rabínovi (1922)
- smlouva s kantorem a učitelem náboženství Jakubem Urbachem (1862)
- „záležitosti kantorů“ (1877-1894 a 1927)
- spis o přijetí šamesa (1868)
- spis o konkursu na šamesa (1912)
- spis o zřízení 3. třídy školy (1868)

- spisy o zřízení německé isr. školy (1871-1876)
- spisy o škole pro válečné uprchlíky (1916-1917)
- spisy o zřízení modlitebny (1858, 1860, 1865)
- spis o pronájmu čp. 252 pro modlitebnu (1868)
- spisy o přestavbě čp. 104 na synagogu a školu (1871-1876)
- spis o svěcení synagogy (1875)
- spisy o stavebních úpravách v synagoze (1893, 1921-1930)
- zlomky spisů o synagogálních sedadlech (1861-1894)
- spisy o zřízení hřbitova (1879-1882)
- plán hřbitova (1880)
- spisy o darech na zakoupení pohřebního vozu (1886-1887) ●● ZMB

archiválie uložené ve Státním okresním archivu v Příbrami

- spisy „židé ve městě a na městském statku“, 1792-1829 (3 kartony) – (fond „Archiv města Příbrami“, oddíl RM, sign. P/16, inv. č. 182, kartony č. 63-65) ●● PPA
- spisy „židé“, 1850-1865 ●● OPB

vyobrazení

indikační skica (plán města z 1839): ZMN č. neg. 15.185

synagoga:

exteriér: GB s. 519; ZMN č. neg. 19.571, 30.245 (foto ca 1941)

aron ha-kodeš: GB s. 519

hřbitov: ZMN č. neg. 1.751, 5.602/20

pomník obětí šoa: AUT s. 104

rabín PhDr. Karel Kohn: GB s. 519

rabín Jakob Urbach: GB s. 519

rodák JUDr. Jindřich Kohn: GB s. 485

literatura a prameny

- AUT – Iltis, Rudolf (red.): *Die aussäen unter Tränen mit Jubel werden sie ernten. (Die jüdische Gemeinden in der Tschechoslowakischen Republik nach dem zweiten Weltkrieg)*. Praha 1956
- EJJ – *Encyclopaedia judaica*. I-XVI. Jerusalem 1974
- GB – Gold, Hugo (ed.): *Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergangenheit und Gegenwart*. Brünn-Prag 1934
- HBS – Soupisy židovského obyvatelstva v Čechách z let 1724, 1733, 1783, 1793, 1799 a 1811 – (Státní ústřední archiv v Praze, fond HBS)
- HOA – *Handbuch österreichischer Autorinnen und Autoren jüdischer Herkunft 18. bis 20. Jahrhundert*. I-III, München 2002
- HZH – Heřman, Jan: *Židovské hřbitovy v Čechách a na Moravě*. Praha b. d. (1980)
- JCB – *Jahrbuch für die israel. Cultusgemeinden Böhmens zugleich Führer durch die israel. Cultusgemeinde in Prag*. 5654/1893-94 – 5655/1894-95. Prag 1893-1894
- KAK – Rukopisné záznamy z pozůstalosti historika dr. Jana Heřmana (Praha)
- KI – *Kalender für Israeliten (Luach) für das Jahr ... Zugleich Führer durch die israel. Kultusgemeinden der österr.-ungar. Monarchie*. Bd. I-XXVII (1892-1919). Wien 1891-1918
- KMS – Kukánová, Zlatoše – Matušiková, Lenka: *Soupis matrik židovských náboženských obcí v Čechách*. In: *Paginae historiae* (sborník Státního ústředního archivu v Praze), 3, 1995
- LJO – Oppenheimer, J. F. (ed.): *Lexikon des Judentums*. Güntersloh 1967

- MPS – Maur, Eduard – Píšová, Dagmar: *Sčítání konzumentů soli v Čechách roku 1702*. (Edice pramene). In: *Historická demografie*, 18, 1994
- OPB – *Okresní archiv v Příbrami. Průvodce po archivních fondech a sbírkách. I.* (Vlastivědný sborník Podbrdsko, sv. 20.) Příbram 1982
- PL – *Philo-Lexikon (Handbuch des jüdischen Wissens)*. 3. ed. Berlin 1936
- PPA – *Přehled pramenů k dějinám židovstva (judaik) ve státních oblastních a okresních archivech ČSR, Archivu hlavního města Prahy a Archivu města Plzně k 1.1.1980* (svázaný strojopis) – (Státní ústřední archiv v Praze)
- RES – Tzv. „restituční seznam“ z let 1993-94 (soupis bývalých nemovitostí židovských obcí) – (archiv Federace židovských obcí v Praze; archiv a. s. Matana v Praze)
- SCO – *Soupisy členů židovských náboženských obcí a synagogálních sborů na území České republiky (strojopisy z let 1960-90)* – (archiv Federace židovských obcí v Praze)
- SKB – Sommer, Johann Gottfried: *Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt*. Bd. XVI: *Berauner Kreis*. Prag 1849
- SL – publikované výsledky sčítání lidu z let 1880-1930:
Podrobný seznam míst v Čechách. Wien 1885
Podrobný seznam míst v Čechách. Wien 1893
Lexikon obcí pro Čechy. I díl. Vídeň 1904
Podrobný seznam míst pro Čechy. Vídeň 1916
Statistický lexikon obcí v Republ. československé. I. Země česká. Praha 1923
Statistický lexikon obcí v Republ. československé. I. Země česká. Praha 1934
- SSJ – Schimmer, Gustav Adolf: *Statistik des Judenthums in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern nach den vom k. k. Ministerium des Innern angeordneten Erhebungen und nach sonstigen Quellen*. Wien 1873
- SZO – *Statistik der jüdischen Kultusgemeinden in der Tschechoslowakischen Republik*. In: *Jüdischer Kalender für die chechoslowakische Republik auf das Jahr 5683*. Mährisch Ostrau b. d. (1922)
- TKC – *Tereziánský katastr český. Sv. 1: Rustikál (kraje A-Ch)*. 4. vyd. Praha 1964
- UPC – *Umělecké památky Čech*. Díl 3. Praha 1980
- VZO – *Věstník židovských náboženských obcí v Československu* [do 1990, č. 6]; Roš chodeš [od 1990, č.7]
- WBJ – Wlaschek, Rudolf M.: *Biographia Judaica Bohemiae*. I–II. Dortmund 1995-97
- ZKH – *Židovský kalendář na rok 5681/1920-21 a 5682/1921-22*. Praha 1920-21
- ZMB – *Archivy židovských obcí z území České republiky, dnes součást archivu Židovského muzea v Praze*
- ZMF – *Sbírka fotografií nemovitých památek, Židovské muzeum v Praze*
- ZMN – *Archiv fotonegativů, Židovské muzeum v Praze*
- *1 – Velfl, J.: *100 let muzea v Příbrami*. Nové Příbramsko, 14. 11. 1986
- *D – židovská matrika oddaných pro Dolní Lukavici
- *K – židovská matrika oddaných pro Klučenice
- *M – židovská matrika oddaných pro Mirovice
- *N – židovská matrika oddaných pro Nepomuk
- *P – židovská matrika oddaných pro Příbram
- §A – písemné sdělení Státního okresního archivu v Příbrami (1984)
- §G – ústní sdělení pana Rudolfa Gibiana, bývalého předsedy příbramského synagogálního sboru (1986)
- §M – písemné sdělení prof. Václava Mathausera, pracovníka Okresního muzea v Příbrami (1982)

§P – pozvánka na odhalení pomníku obětem 2. svět. války na příbramském žid. hřbitově
(1954)

§T – e-mail pana Charlese Ticho z Woodcliff Lake, New Jersey, USA (2002)

§X – ústní sdělení ing. Mojmíra Malého z a. s. Matana, Praha (1992)